„De Heere is nabij".

[HEMELVAARTSDAG 1914].

Uwe bescheidenheid zij alle menschen bekend. De Heere is nabij. Phil. 4 : 5.

Voor de elven was het verdwijnen van Jezus uit hun midden 't bangste, wat hun overkomen kon. Ze hadden zich uit alles teruggetrokken, ze hadden zich van heel hun omgeving afgescheiden, om zich aan hun Jezus aan te sluiten. Die drie jaren lang was al hun doen en laten in Jezus opgegaan. Van dat ze in den morgen opstonden totdat ze in den avond zich ter ruste leiden, was Jezus het middenpunt van al hun denken en bezinnen, van al hun bezig doen. Ze voelden dat zij bij Jezus en Jezus bij hen hoorde. Ze gingen geheel in Jezus op. Ze volgden hem op zijn wandelingen aan beide kanten van de Jordaan. Ze beluisterden van dag tot dag al 't woord van zijn lippen. Zij waren en zijn nog de eenigen van wie gezegd kan, dat ze Jezus geheele prediking, waarvan ons slechts een stukske is overgeleverd, in zich konden opnemen. Zij alleen waren getuigen geweest van al Jezus wondere handelingen, van zijn genezen, spijzigen, opwekken. Zooals *zij* Jezus hadden bijgewoond, Jezus kenden, raadpleegden, en getuigen van Jezus leven waren geweest, zoo viel dit na hen aan nooit iemand meer ten deel. Het voorrecht dat die Elven genoten hadden, 't was zoo geheel eenig.

En nu had Jezus het hun wel reeds sinds lang voorzegd, dat 't op een scheiden aanliep, maar dit had geen hunner zich gerealiseerd. Daar konden ze niet inkomen. Dat konden ze zich niet voorstellen. Die Elven waren in 't eind zich *zelf* niet meer. Ze voelden zich als organen van Jezus zelf. En toen 't nu, even buiten Gethsemané, er toch toe kwam, en Jezus gevangen werd genomen, en zij vluchten moesten, toen was het hun of ze ontwaakten in een hun vreemd geworden wereld. Zonder Jezus was voor hen geen leven. Ze gingen toen wel naar hun vischschuiten terug. Maar met hun hart waren ze er niet meer bij. Zelfs vingen ze niet meer.

En nu is het zoo, na de eerste scheiding was Jezus dan toch nog teruggekomen. Hij was opgestaan uit de dooden. Ze hadden hem weer gezien. Ze hadden hem weer beluisterd. Maar toch was het 't oude niet meer. De wonderen van genezing, van opwekking en zooveel meer kwamen niet terug. Er was geen prediking meer als in de Bergrede. En bovenal, Jezus verscheen hun wel nu en dan, maar 't was geen samenleven met hun Heiland meer. Telkens verdween hij weer uit hun oogen, en hoevele dagen verliepen er dan niet, eer ze hem terugzagen. Het vroeger zoo innige, zoo heerlijke *samenleven* met Jezus was er niet meer. En dat gaf toen reeds zulk een leegte voor hun hart.

Maar hoe dan ook, Jezus was er dan toch nog. En nu en dan verkwikte 't hen toch weer, den zaligen blik van zijn oog op te vangen. De scheuring was nog niet finaal.

Doch ook die heerlijke intermezzo's van 't weerzien duurden nog geen volle 40 dagen. Toen was 't voor 't laatst. En toen zagen de Elven het met tranen in de oogen aan, hoe Jezus van hen opvoer naar Boven. 't Scheen hun een laatst vaarwel.

En toen bleven ze tot aan hun sterven toe, zonder Jezus, in deze wereld achter, om eerst straks door den marteldood hun Heiland na te volgen.

Maar zóó duurde hun zielstoestand toch niet.

Niet op eens, maar van lieverlede ging er toch, na Jezus hemelvaart, een ander licht voor hen op, voelden ze heel andere gewaarwordingen in zich opkomen, en welhaast waren ze weer zóó met Jezus bezig, en voelden ze zich zoó machtig en voortdurend onder den indruk van zijn liefde en mogendheid, dat het was of Jezus toch weer bij hen was gekomen. Ja, of hun Heiland hun zelfs *nog veel nader* was gekomen, en hen nog veel inniger in zijn gemeenschap had opgenomen, dan toen hij in Galilea met hen wandelde langs het meer.

Eerst begrepen ze dit niet.

Nu Jezus opgevaren was in den hemel, en zij hier op aarde waren achter gebleven, meenden ze eerst dat de scheiding nu volkomen zou zijn. En nu, ze wisten zelf wel niet aanstonds *hoe*, maar 't kwam toch zoo anders uit. En toen die nieuwe zielstoestand aanhield, en heel hun bestaan begon te doordringen, kregen ze een gewaarwording, alsof Jezus juist nu hun *veel nader* was geworden, zoodat ze zelf bekennen moesten, dat 't omgekeerde gebeurd was wat ze gevreesd hadden, en dat ze thans *veel intiemer* 't nabijzijn van de gemeenschap van Jezus genoten, dan toen ze op Jezus last het brood ronddeelden aan de schare.

Er greep nu blijkbaar iets plaats, waaraan ze vroeger nooit gedacht hadden. Ze begonnen nu te ontwaren, dat Jezus juist door op te varen in den hemel, en door zijn plaats in te nemen aan de rechterhand Gods, een vermogen had erlangd, om hun alsnu niet slechts zijn *nabijheid*, maar zelfs zijn *inwoning* in het hart te doen gevoelen, en om krachten, werkingen, leidingen en bezielingen naar hen te doen uitgaan, en in hen te doen dringen, die alles overtroffen, wat ze op aarde van Jezus gezien, genoten en ervaren hadden.

Als wat men tegenwoordig een Vlieger noemt nog met zijn luchtschip onder de duizenden nieuwsgierigen staat, zien slechts zij hem die vlak bij staan, en de anderen niet; maar als hij straks omhoog gaat en *boven* de schare zweeft, dan treft hem aller oog. En als we dit matte beeld hier bezigen mogen, zoo was het nu ook met hem. Zoolang Jezus op aarde onder de lieden van Israel verkeerde, zag hem alleen wie vlak bij hem was. Ook die jongeren alleen bij dag, en niet als Jezus sliep. Maar nu Jezus opgevaren was in den hemel, nu zag hij op allen tegelijk neder. Bij dagen en bij nachten. En nu was *dit* het wondere werk van den Heiligen Geest, dat wie zelf *in Jezus* was, dit ontwaarde, dit merkte, dit gevoelde, en dat Jezus eerst nu juist *door allen te gelijk* kon gevoeld en genoten worden.

De Heere is nabij!

Was het zoo reeds voor de Elven, veel sterker nog geldt dit voor wie na hen kwamen.

Geen onzer heeft Jezus ooit van aangezicht tot aangezicht gezien. Ook dat komt, maar eerst als we ook zelf naar Boven zijn opgeheven. Dan zullen ook wij hem zien gelijk Hij is. Maar tot aan die ure toe zou Jezus ons ten eenenmale vreemd blijven, *indien Hij niet ten hemel ware gevaren.*

Ware Jezus gestorven zooals elk onzer sterft, en ware nooit het geroep van zijn Verrijzenis en van zijn Hemelvaart tot ons gekomen, zoo zou er ook voor ons van gemeenschap met Jezus geen sprake kunnen zijn. We konden dan aan hem denken, zooals we denken aan andere lieve dooden, maar er zou geen werking over en weer van Jezus op ons en van ons naar Jezus zijn uitgegaan. We konden een praalgraf voor hem hebben gebouwd, en op zijn sterfdag naar dit praalgraf een bedevaart houden, maar voorts zou 't al leeg voor ons besef zijn gebleven.

En juist dit nu is door de Hemelvaart van Jezus zoo heel anders geworden.

Zijn opvaren was een ingaan in zijn Majesteit en glorie, en daardoor is het mogelijk geworden, dat Jezus ieder uwer persoonlijk kent; weet hoe uw ziel er aan toe is; en u in het binnenste uw ziel naderen kan.

Dit nu maakt, dat wie enkel uitwendig of half belijder is, zoo bijna niets aan Jezus Hemelvaart heeft en geniet. Kerstfeest o, zoo lief! GoedeVrijdag aandoenlijk. Paschen hielp ons om van den dood af te komen. Maar wat geeft ons de Hemelvaart? Alleen dat Jezus wegging en ons verliet, en dat wij verlaten achterbleven. Daarom heeft de Hemelvaartsdag aan wie Jezus *niet* in zich heeft, o, zoo weinig te zeggen. Hemelvaart is er dan om op den vrijen dag eens uit te kunnen gaan. Maar toch eigenlijk zonder beteekenis voor ons leven. Hoe dikwijls is zelfs niet reeds voorgesteld om met de tweede feestdagen ook den Hemelvaartsdag maar af te schaffen.

En dit is natuurlijk. Wie niets van Jezus in zijn hart ervoer, wie niet voelt dat Jezus bezig is een gestalte in hem te winnen, en niet gedurig merkt hoe Jezus juist door zijn opvaren ten hemel ons zoo nabij is geworden, die heeft dan ook niets aan dezen jubeldag, en zoekt in het aardsche bezigheid, verkwikking en genot.

Moge het u, mijn lezer, zoo niet vergaan.

Moge uw ziel 't ervaren, dat juist als de zon in 't zenith rijst, haar koesterende stralen u het dichtst nabij komen, ja tot in u dalen, en u geheel doordringen.

En zij 't u zoo ook met uw Jezus.

Juist nu hij uit de hemelen en van den Troon der heerlijkheid u tot in de ziel straalt, nu gevoelt ge eerst recht levendig het *„De Heere is nabij!"* ook voor uw eigen ziel.

Moge die hemelsche glans u ook ditmaal van den Hemelvaartsdag toestralen.

Dr. A. K.

Amsterdam, 20 Mei 1914.

Het verblijdde ons, dat Dr. de Moor in het *Diaconaal Correspondentieblad* van Mei 1914, evenals wij in ons vorig nummer dat deden, de diaconieën waarschuwen kwam, om niet de namen der armen, die door hen verzorgd worden, aan de Armenraden op te geven. Hij deed dit naar aanleiding van het verslag van den Armenraad te Utrecht, dat hem werd toegezonden, en waarin meegedeeld werd, dat door dezen Armenraad een circulaire was rondgezonden aan de verschillende instellingen van weldadigheid, met vriendelijk verzoek om volledige lijsten van ondersteunde gezinnen aan het bureau van informatie te zenden. »Met genoegen«, schrijft Dr. de Moor, misten we op de lijst van de kerkelijke instellingen, die aan dat verzoek voldaan hadden, den naam van de Gereformeerde Diaconie van Utrecht«. En daarna geeft hij het principieele bezwaar aan, waarom onze diaconieen aan het verzoek van den Armenraad niet mogen voldoen:

> Niet alsof deze, gelijk de reputatie der Gereformeerden wel eens schijnt te zijn, zoo stug zou wezen, dat zij niet wil geven, wat andere diaconieen gaarne doen; maar omdat zij, naar we vermoeden en begrijpen, *principieel* bezwaar heeft te doen wat de Armenraad vroeg. Een der schoonste kenmerken van de kerkelijke liefdadigheid toch is haar zuiver onderling karakter, tengevolge waarvan de door de diaconie ondersteunden zeker kunnen zijn, dat hunne namen niet in de lijst der Utrechtsche armen voorkomen, doch het geheim blijven der diaconie, tenzij ze zelf, door naar andere instellingen van weldadigheid te gaan, zich openbaar maken. In dat geval mag en moet de diaconie natuurlijk aan den Armenraad de gewenschte inlichtingen geven, en dit is blijkens het verslag dan ook te Utrecht gebeurd.

Zelfs voegt hij hier de alleszins gewettigde vraag aan toe, of de Armenraad niet wat ver gaat in zijn ijver, om ook de namen der kerkelijke instellingen in zijn register op te nemen, zonder dat hiervoor in dubbele bedeeling een gewettigde aanleiding geboden is. »Indien, zegt hij,

> Indien de Armenraad toont minder eerbied te hebben voor dit schoone beginsel der kerkelijke armenzorg dan de wetgever, doet hij wel geen onrecht, maar legt hij dan niet op de kerklijke instellingen, die dit juiste beginsel wenschen te handhaven, het odium, dat zij samenwerking minder begeeren dan andere diaconien, en vooral: werkt hij niet mede — ook al houdt hij zijn register strikt geheim, gelijk we vertrouwen — om de nobele gedachte der zuivere onderlinge hulp van de leden der Christelijke gemeente te vervangen door de veel minder schoone, dat verschillende armbesturen ieder voor eigen kerkelijke gezindheid zorgen en met elkander waken tegen bedrog? Wij wagen het in het belang der goede zaak bescheidenlijk deze vraag uit te spreken, en hopen op een antwoord, dat ons bezwaar doet verdwijnen als sneeuw voor de zon.

Er is zeker wel reden om deze vraag te stellen, want al twijfelen we geen oogenblik aan de goede bedoelingen van den Armenraad, toch is de opmerking volkomen juist, dat nu een Gereformeerde diaconie, die niet aan dit verzoek voldoet, min of meer op de zwarte lijst wordt geplaatst. Zelfs zou er op kunnen gewezen worden, dat de Armenraad daardoor onze diaconieen in verzoeking brengt tegen haar beginsel in te handelen, want niet alle diaconieën zullen als de diaconie te Utrecht terstond inzien, waarom ze aan dit verzoek niet mogen voldoen.

Het is daarom, dat we nogmaals op deze zaak terugkomen, thans gesterkt door het advies van Dr. de Moor, aan wiens gezag om over diaconale zaken mede te spreken, wel niemand twijfelen zal.

Onze diaconieën zijn nu dubbel gewaarschuwd en zullen zich wel wachten om in dezen valstrik te loopen.

Een treffend voorbeeld.

Onlangs deelden we mede, hoe Calvijn zelf van huis tot huis is gegaan om gelden in te zamelen voor de stichting van de Akademie te Genève, en hoe niet alleen de rijken en aanzienlijken hun gaven schonken, maar zelfs de eenvoudigen uit het volk hun penningske offerden.

Nu is de geschiedenis van Genève's Akademie rijk aan zulke treffende voorbeelden, waaruit blijkt hoe hoog èn de predikanten èn de bevolking het belang der Akademie hebben gesteld, en hoe ze voor haar welzijn schier alles ten offer wilden brengen. Een enkele trek, dien we bij het bestudeeren van het prachtige werk van Charles Borgeaud, Histoire de l'Université de Genève, 1900 uitgegeven, vonden, moge hier nog meegedeeld worden.

In 1586 belegerde de Hertog van Savoye Genève; alle toegangen naar de stad waren geblokkeerd; handel en uitvoer stond stil; de inkomsten hielden op, en de bodem der schatkist werd zichtbaar. Ten einde raad hoe in dit geldgebrek te voorzien, besloot de Magistraat, teneinde op de uitgaven te bezuinigen, de professoren aan de Akademie te ontslaan; dit spaarde althans zooveel uit aan tractementen. Maar nauwelijks was dat bericht door de stad verspreid, of het Consistorie komt bijeen en benoemt een deputatie met den grijzen Beza aan 't hoofd om voor 't behoud der Hoogeschool te pleiten. Die pleitrede van Beza, die nog bewaard is gebleven, is wel een bewijs, hoe hoog deze kloeke Calvinisten de Akademie stelden, en gevoeld hebben, hoe aan haar voortbestaan de eere hing van Gods naam. Beza wees er op, hoe de Akademie niet alleen een glorie was voor Genève, maar de kweekschool voor predikanten ook in het buitenland, met name in Frankrijk, en hoe tot zelfs uit Engeland en Vlaanderen de studenten waren toegevloeid. Liever moest de Magistraat tot elk ander middel de toevlucht nemen, dan tot de opheffing der School. De school van Genève toch was beroemd door heel de wereld. Indien deze school moest verdwijnen, zoo eindigde Beza zijn roerend pleidooi, dan zou Genève in haar val mee begraven worden en de vijanden Gods zouden juichen. God behoede ons, dat we dit ooit zouden moeten aanschouwen.

En niet alleen dat de predikanten zoo pleitten met woorden, maar toen deze pleitrede niet baatte en de Magistraat bij zijn heilloos voornemen volharden bleef, hebben de predikanten een voorstel aan de Overheid gedaan, dat wel waard is met gouden letteren te worden opgeteekend: «ils ont tenté un dernier effort et, se sacrifiant eux-memes, ont propose que quelques-uns d' entre eux fussent congédiés plutôt que les professeurs" (blz. 193) d. w. z. ze hebben aan de Overheid gezegd: indien ge uit geldnood de Akademie moet opheffen, ontsla dan nog liever enkelen onzer uit ons ambt als predikant, om met het geld, dat ge daardoor uitwint, de professoren te kunnen bezoldigen. Een zelfopofferende daad, die niet hoog genoeg kan worden gewaardeerd.

Nu denken we er niet aan, dit als een voorbeeld ter letterlijke navolging aan onze predikanten voor te stellen. Er is gelukkig geen sprake van, dat ons gereformeerde volk in Nederland niet rijk genoeg zou wezen om èn voor de belangen onzer Hoogeschool èn voor de predikantstractementen te zorgen. Maar wel wilden we op dit voorbeeld wijzen om te laten zien, hoe innig de liefde van deze predikanten te Genève was voor de stichting van Calvijn; hoe zij gevoeld hebben, dat het belang van die Akademie zelfs boven hun eigen belang en boven het belang van de Kerk te Genève ging, omdat deze Akademie het bolwerk was van het Protestantisme en het arsenaal waar de wapenen gesmeed werden tegen den vijand van Gods Kerk; en dat ze daarom bereid waren voor het behoud dezer School zelfs het zwaarste offer te brengen, dat van een Dienaar des Woords kan gevraagd worden, dat ze hun ambt wilden neerleggen.

Misschien kan dit voorbeeld van heroieke zelfopoffering dienst doen om weer moed te schenken aan menig predikant in onze Kerken, die thans, om allerlei gevoeligheden te ontzien, rust en vrede in zijn gemeente te bewaren en geen schade te doen aan zijn kerkelijken invloed, zijn liefde voor onze Hoogeschool liefst niet al te duidelijk blijken laat. Men zegt zelfs, dat er predikanten zijn, oud-leerlingen onzer Universiteit, die, uitgenoodigd om mée te werken aan een propagandameeting, of hun naam te geven voor een aanbevelingslijst, geweigerd hebben; niet omdat ze voor onze Hoogeschool geen liefde meer gevoelden, maar alleen om kerkelijke moeilijkheden te ontgaan. Nu is het feit zeker droef genoeg, dat niet in liberale kringen, maar in onze *Gereformeerde Kerken*, iemand, die voor de Vrije Universiteit, d. w. z. voor onze Gereformeerde Hoogeschool, opkomt, deswege moeite wordt aangedaan. Het terrorisme, dat een zekere groep uitoefent, is wel diep te betreuren. Maar waar deze predikanten — we nemen liefst het edelste motief — om rust en vrede in hun gemeente te bewaren, de rol van een Nicodemus vervullen, moge wat we van Genève's predikanten hier mededeelden, hen weer eens bezielen en geestdrift schenken. Nobeler, ze zullen het ons toestemmen, was dan toch de houding van die mannen te Genève, die zelfs tegenover de Overheid voor de Academie in de bres sprongen, en bereid waren, desnoods liever *hun ambt prijs te geven*, dan dat de Akademie van Genève zou te gronde gaan.

Het Doctoraat.

XII.

Een absoluut en voor alle tijden geldend gebod Gods, *van wie de scholen moeten uitgaan*, is er dus niet. Vandaar dat het antwoord op de vraag, wie deze Scholen moeten onderhouden, niet voor alle tijden gelijk kan zijn. Waar we alleen tegen opkwamen was de voorstelling, alsof krachtens een Goddelijk gebod de Kerk hiertoe alleen geroepen was en zij hiertoe alleen het recht had. In zooverre had de uitspraak onzer Vaderen, die dezen plicht inzonderheid op de Christelijke Overheid legden, ongetwijfeld beteekenis. Niet alsof daarmede het vraagstuk voor onze dagen opgelost zou zijn. Op de vraag, of het nog gewenscht zou wezen, dat de Overheid openlijke professie deed van de Gereformeerde religie en de Lands hoogescholen weer een Gereformeerd karakter droegen, behoeven we thans niet in te gaan. We hebben de leiding Gods in de historie te eerbiedigen, en waar onder deze Goddelijke leiding de Overheid in ons land niet meer een bepaalde Kerk als de ware Christelijke Kerk erkent, en een neutraal standpunt inneemt, kan de Overheid ook niet voor de School zorgen, waaraan de Dienaren des Woords worden opgeleid. De antirevolutionaire partij heeft daarom van Groen's dagen af steeds op afschaffing der Theologische faculteit aan de Staatsuniversiteiten aangedrongen. In dat opzicht staan we dus lijnrecht tegenover het standpunt onzer Gereformeerde vaderen. Terwijl dezen eenparig verklaarden: het onderhouden dezer Scholen is plicht der Overheid, stellen wij daartegenover, dat de Overheid zich van dit terrein heeft terug te trekken. Dit bedoelden we, toen we schreven, dat de oplossing door onze vaderen gegeven, voor onze dagen niet meer gelden kan, omdat de positie der Overheid een geheel andere geworden is.

Toch wil dit daarom zeker niet zeggen — en voor dit misverstand mag wel even ernstig gewaarschuwd worden — dat daarom hetgeen onze vaderen over dit onderwerp geschreven en wat ze in de practijk gedaan hebben, voor onzen tijd geen de minste beteekenis meer zou hebben. Er zijn door hen *beginselen* uitgesproken, die als echt Gereformeerde beginselen, wel degelijk voor onzen tijd nog gelden en die we niet los mogen laten. In zooverre had onze uitvoerige uiteenzetting van het standpunt onzer vaderen volstrekt niet alleen ten doel om een historische studie te leven, maar ook om de richtingslijnen aan te wijzen, waarlangs we ons thans nog hebben voort te bewegen.

Vooreerst is ons gebleken — en reeds dit was van hoog belang — dat onze Vaderen nooit hebben geoordeeld, dat de School van de Kerk moest uitgaan. Het feit, dat ze de oprichting dezer Scholen niet aan de Kerk, maar aan de Overheid opdroegen, toont dit reeds genoegzaam. De Overheid komt niet op uit de Kerk, vormt geen onderdeel van het kerkelijke leven, maar staat volgens het Gereformeerde beginsel als zelfstandige macht *naast de Kerk* en behoort tot de orde van de maatschappij. Zelfs het feit, dat onze Vaderen om het belang, dat een goede School voor de Kerk heeft, voor de Kerk steeds het recht opeischen om zeker *toezicht op de School* te oefenen, toont, dat onze Vaderen de School nooit als een privaat terrein van de Kerk, maar als een zelfstandige macht naast de Kerk beschouwd hebben. Kerk en School waren volgens hen niet één, maar twee, en juist omdat ze *twee* waren, moest de Kerk zorg dragen, dat ze van haar wettigen invloed op de School verzekerd bleef. Indien de Kerk de School als een onderdeel van haar taak beschouwd had, zou van het vragen van een recht van toezicht geen sprake zijn geweest. Het is daarom volkomen in overeenstemming met dit beginsel onzer Gereformeerde vaderen, dat in onze dagen de School niet van de Kerk uitgaat, maar van de vrije actie uit het maatschappelijke leven, die men een particuliere vereeniging noemt. Hommius heeft in zijn Schatboek er op gewezen, dat zulke scholen steeds door *eenige Godzalige mannen* waren opgericht en dit als exempel aan de Christelijke Overheid voorgehouden. En er kan dus zeker geen bezwaar tegen bestaan, dat nu de Overheid zulke Scholen, die voor onze Kerken bruikbaar zijn, niet meer onderhoudt, deze plicht weer waargenomen wordt door »eenige Godzalige mannen«. En dat is het wat in onze dagen geschiedt, waar mannen, die ijveren voor de eere Gods, weer een Hoogeschool hebben gesticht, die de Christelijke wetenschap beoefenen zal.

Niet minder geldt hier echter het tweede beginsel, dat nog veel dieper ingrijpt dan de formeele vraag, *van wie zulk een School zal uitgaan*, nl., *welk verband er in zulk een School tusschen de Theologie en de andere wetenschappen moet wezen*. Ook hieromtrent nu kan geen verschil van opinie bestaan, omdat het getuigenis der historie hiertoe te duidelijk spreekt. M. Charles Borgeaud heeft in zijn interessante studie over Calvijn als stichter van de Akademie van Genève, in 1897 uitgegeven, als een der grondbeginselen van Calvijn genoemd: l'unité de l'école, d. w. z. de *eenheid der School*. Er was bij Calvijn geen sprake van, dat hij de School wilde splitsen; hier een School voor de Theologie, die van de Kerk zou uitgaan, en daar een School voor de wetenschap, die door de Overheid zou worden ingericht. In de Statuten, die Calvijn voor de Akademie van Genève ontwierp, is dit wel een der meest kenmerkende trekken, dat de eenheid van de School zoo sterk en zoo kras wordt gehandhaafd. Zelfs wat wij thans de gymnasiale studiën zouden noemen, werden door Calvijn niet zelfstandig naast de Akademie geplaatst, maar met de Akademie in het nauwste verband gezet. En in deze Akademie laat Calvijn niet alleen de Theologie optreden, maar wordt van meet af gezorgd, dat met de Theologie verbonden wordt het hooger onderwijs in de klassieke letteren en in wat wij thans zouden noemen de natuurkunde, terwijl tevens wordt uitgesproken, dat er ook hoogleeraren voor de Rechten en Medicijnen zouden benoemd worden. Calvijn's Akademie was dus nooit bedoeld als een *kerkelijk seminarie*, alleen voor de opleiding der predikanten bestemd, maar had tot doel een geheele Gereformeerde universiteit te worden, die alle wetenschappen omvatten zou. Geldgebrek moge oorspronkelijk belet hebben, dat naast de Theologische en Literarische faculteit ook de andere faculteiten zich ontwikkeld hebben, maar het stichtingsplan zelf toont aan, dat op de oprichting dier andere faculteiten van meet af het oog gevestigd was, en zoodra de geldmiddelen milder vloeiden en de geschikte personen gevonden konden worden, is onder leiding van Beza een juridische faculteit, die beroemde mannen als Hottomannus onder haar hoogleeraren heeft geteld, aan de Akademie toegevoegd geworden. De Akademie te Genève heeft in de geschiedenis der Hoogescholen haar hoogen roem en eervolle positie dan ook niet minder aan deze juridische faculteit, dan aan haar theologische professoren te danken. De zonen der aanzienlijkste Vorsten uit Duitschland kwamen te Genève juist het onderwijs van deze rechtsgeleerde hoogleeraren volgen.

Nu wijzen we op dit voorbeeld van Genève niet alleen omdat de stichting van Calvijn voor de kennis der Gereformeerde beginselen altoos hooge waarde heeft, maar omdat, naar ieder toestemt, de academie te Genève het voorbeeld is geworden, waarnaar de Gereformeerde Hoogescholen overal zijn opgericht. Hetzelfde beginsel, dat Calvijn in zijn Akademie te Genève als 't ware belichaamd had, is door de Gereformeerden in alle landen beleden en in toepassing gebracht. Nooit of nergens is als beginsel gesteld, dat de theologie als een bijzondere wetenschap uit het geheel der wetenschappen moest uitgelicht worden en aan een kerkelijke kweekschool moest onderwezen worden. Zeker, zulke kerkelijke kweekscholen zijn voorgekomen in tijden, dat er geen andere uitweg was; dat de Kerk gedwongen werd door den nood om zelf voor de opleiding harer Dienaren te zorgen; maar nooit alsof dit de normale, de door God gewilde weg was. Zoodra onze Gereformeerde vaderen weer Gereformeerde hoogescholen konden krijgen, vielen deze kerkelijke kweekscholen vanzelf weg, hielden ze op te bestaan, maakte het abnormale weer voor het normale plaats. In Zwitserland, in Duitschland, in Nederland, in Schotland en in Frankrijk heeft de Gereformeerde actie overal geleid tot het oprichten van Gereformeerde Hoogescholen, waaraan alle wetenschappen onderwezen werden. Niet één dezer landen, waar het Gereformeerde leven zich ontwikkeld heeft, heeft aan de Seminaristische boven de Universitaire opleiding de voorkeur gegegeven.

Dit echt Gereformeerd beginsel nu, dat door onze Gereformeerde vaderen is beleden en in practijk gebracht, mag ook in onze Kerken niet worden losgelaten. Hoezeer dit beginsel in Gods Woord zelf gegrond is, zullen we in een volgend artikel aantoonen. Thans was het er ons alleen om te doen, dat Gereformeerde beginsel uit de historie te laten spreken. Het »beginsel,« dat de Kerk zelf voor de opleiding harer Dienaren zorgen moet, is *nooit* een Gereformeerd beginsel geweest; het is door onze vaderen nimmer beleden, het vindt in de Heilige Schrift geen genoegzamen steun, en het gaat lijnrecht tegen de Gereformeerde traditie in. Acht men om practische redenen het gewenscht, dat onze Gereformeerde Kerken in Nederland een eigen school voor de opleiding in stand houden, zoo zullen we ons daartegen niet verzetten. De trouw aan het in 1892 aangegane akkoord bindt onze Kerken om deze school te verzorgen en in stand te houden, zoolang een belangrijk deel onzer Kerken dit wenscht. Ook begrijpen we zeer goed, dat de groote beteekenis, die deze school voor de ontwikkelingsgeschiedenis der Christelijke Gereformeerde Kerk gehad heeft, haar nog altoos de warme liefde van velen verzekert. En evenzeer kunnen we er in komen, dat velen van oordeel zijn, dat de Kerk het best gewaarborgd is voor de zuiverheid van haar belijdenis, wanneer ze, naast een Gereformeerde Universiteit, nog een eigen kweekschool er op na houdt. Tegen dit alles gaat onze strijd niet. Maar wel tegen het *beginsel*, dat de Kerk alleen deze opleiding geven mag, dat de Theologie van de Kerk alleen mag uitgaan, en dat de Theologie daarom aan een aparte School, los van de Universiteit, zou moeten onderwezen worden. Een beginsel, dat er noodzakelijkerwijze toe leiden moet, dat men zich steeds scherper tegen de Gereformeerde Hoogeschool gaat keeren, en haar de liefde en sympathie der Kerken wil gaan ontrooven.

Op dit punt nu mag, ook ter wille van den kerkelijken vrede, niet worden toegegeven. Het is naar onze overtuiging dan ook een zeer ernstige fout geweest, dat men bij de vereeniging van de beide Kerkengroepen in 1892 op dit punt niet klaar en duidelijk genoeg zich heeft uitgesproken. Zeker is het waar, — op de Synode Zwolle is dit met de historische stukken aangetoond, — dat de Nederlandsche Gereformeerde Kerken nooit als *hare overtuiging* het beginsel hebben aangenomen, dat de Kerken voor de opleiding te zorgen hadden. Het in 1892 gesloten akkoord houdt niets anders in, dan dat men de overtuiging der broeders, die dit gevoelen voorstonden, *eerbiedigen zou*, eerbiedigen ook in dien zin, dat de vereenigde Kerken voor een opleidingsschool zorgen zouden. Maar wel is het te betreuren, dat destijds tegenover dit beginsel van de eigen opleiding niet even beslist en pertinent het aloude Gereformeerde beginsel gehandhaafd is van de *eenheid der Gereformeerde wetenschap*, die een *Gereformeerde Hoogeschool* eischt. Wel lag dit ten deele opgesloten in den tegeneisch, dat over en